

momo u polarnoj noći

(bajka za odrasle)

možda proleće u polarnoj noći?

milan orlić

1.
momo u polarnoj noći
Polarna noć

Pod papcima, irvaska škripi kao sneg beo sneg latice bademovog cveta. Na toplim, isparenjima ovlaženim sapima zvečaju praporci. Momo sedi u saonicama i hukče u ogledalce. Mati, rukom pridržavajući damske šešire na glavi, igra školice. Otac hvata muve kao pahuljice. Miljama daleko, obasjani mokrom mesečinom, mile prazni tramvaji. Negde u dubinama, u pećinskoj tišini, leskaju se podzemne vode. Tlo podrhava. U naborima premrzanih neba, koprica se suri vetar. Kroz gusto prepletene nitи proleće golubi-prevrtači. Nad šumom injem osedelih krošnji, mirno plaću nasukani oblaci. Svetluca tama polarne noći.

2.

CRNO—BELI SVET I

Na Crnom kontinentu, na obali Crnog mora, u parku Crnih tulipana, sastali se Crna Ovca i Bela Vrana. Razgovaraju, izobraženog lijeva, isključivo belim stihom. Njihov stari, dobar kolega, Vuk u Jagnjećoj koži, govorio — o, rajske vrtovi jezičkih igara! — potpuno, potpuno drugaćijim narečjem. Ali to ne sprečava da se savršeno razumeju. Ako se ponekad i ne razumeju baš najsavršenije, sasvim se pristojno shvataju. Kad u javnosti na video izlaze neki skandal, shvataju da su jedni drugima nešto iskreno požezele. Da, sasvim se pristojno razumeju. Njihovom iznenadnom susretu je prethodilo — ko je to mogao da predviđi? — naglo otopljanje. Samo pojava povoljnijih meteoroloških i klimatskih uslova nagoveštenog proleća, može objasniti činjenicu da Vukov glas miriše na bele ljubičice. Mnogi, ipak, ne žure u dočinjenju zaključaka. Mnogi, pa ni Gogo, golub-prevrtač sa najvišim rejtigom. Možda poslednji pravi profesionalac. Za sada, iz olimpijskih i akademskih visina, pažljivo prati sinoptičku situaciju. I ne nalazi previše razloga za prezmljenje.

CRNO—BELI SVET II

Priznajte dragi prijatelji — cvrkuće Vuk udova pritešnjenih skautskom opremom i ruksakom na ledima — da zvuči otmeno... Bela knjiga, to Vam je kao... Bela palata. Zamislite tek naslove u Zimskim novinama! Ako ste se, gospodo, ikada bavili žurnalistikom, poznato Vam je dostojanstvo crnog verzala. Možda ovako:

GOSPODIN TOTO U BELOJ PALATI

Molim Vas — taj glamur, ta pompa! Livrejani luke, pozlaćeni escaj, večernji koktel. Unaokolo bagre ni za lek...

Ah, volim, volim, volim žurnalistiku! Obožavam je!

A na unutrašnjim stranama, opširniji i analitičniji tekstovi... Tu već ne bi smetali ni poduzi naslov!

UZ POZDRAVNI GOVOR GOSPODINA TO-TOA U BELOJ PALATI

Ili Vašem ukusu odgovara više dinamike?

SNEG, PALATA, TOTO

Tekstić do teksta, člančić do člančića — to Vam je već čitav broj. Uostalom, zna se za koga uvek mora biti mesta. U novinama i palata-

ma. Verujem da gospoda dele moje poglede na uređivačku koncepciju?

Gospoda (eh, gospoda!) se domundavaju pogledima.

Vrana se zagonetno smeška:

— A mi vidimo i nadnaslove!

LESKAJU SE PODZEMNE VODE!

NASUKANI NEŽNI OBLACI!

Ništa manje zagonetnim cerom, dopunjivo je Ovce:

— Tiraž bi planuo još u štampariji. Sve štamparije u polarnoj noći radile bi za Žimske novine. Jutarnja i večernja izdanja, brzi i kratki izvestaji ali i dubinski komentari... ima, ima žurnalistika svojih draži. Niko to ne osporava.

Privremeno skautskim šapicama hvatajući gospodu za grudi, krvoliočno reži Vuk:

— Bagro inadžijska!

Tačno govoreći, sve bi dao da to može reći, da to može učiniti — ali sada, jedino što mu sada preostaje je nekoliko pohvalnih fraza o razlikama u mišljenju:

— Dovedenja, draga gospodo! Srdačno Vas pozdravljam. Vaš novinarski talent je iznenađujući, Vaša urednička zapažanja upravo briještjana! I što je najvažnije, mislite sopstvenom glavom, mislite žurnalistički i u duhu vremena! Do skorog videnja!

Tako Vuk, uz dubok naklon propraćen skidanjem skautskog šeširića, napušta društvo gospode. Tako gospoda, sa žurnalističkim simpatijama, ispručaju Vuka. Tako polarna noć, još uvek čvrsto stegnute pesti, u materinskom zagrljaju sjuktave tame, grli pastorčad i mezimcu svog.

4.

LIČNI DEFEKT

A Momo? Kako Momo doživjava naglo otopljanje?

Momo sve doživjava isuviše lično. Naglo otopljanje kao lični defekt. Nešto se, u unutrašnjem mehanizmu, pokvarilo i škripi, bolno škripi.

Mrmr pokušava da se nade kad je najpotrebniye:

— O, baš škripi! Kao neispravna nožna proteza tvoje majke dok, pridržavajući damske šešire na glavi, igra školice?

Momo, glave klonule na grudi, skrušeno čuti. U stegnutoj pesti noći, stegnute pesti grla, okreće leda Mrmr. Kao da ga veo noći može zaštiti od vejavice latica, kao da vejavica može sakriti njegov stid.

Mrmr, punih ust, mulja neprolivenu žuč besa:

— Kome okrećeš leda, bagro glodarska?

Kome?!

U ogledalu Momo vidi odraz namrgodene mačije njuške. Napeto telo umireno pred odlučujući skok.

— Maco, mac-mac, maco, mac-mac...

Ponovo se licem okrenuvši prema Mrmr, na poslužavniku ogledalca, nudi poluživog misa. Svoj straha.

Mrmr je opet, ganut Momovom obzirnošću, odjednom pun razumevanja:

— Što si takav? Što sve doživjavaš isuviše lično? Nemam ništa protiv tebe. Samo obavljam službeni zadatak. Šta ti treba da kvariš igru? Da krećeš na put.

I baš kad, navukavši elegantne rukavice, zamahne da udari na propisano mesto, ispod pojasa, irvasi se trgnu. Momo se prene iz kratkotrajnog dremeža, trlja kapke slepljene vodom krmelja.

Pred sobom nazire preteću priliku.

Ne shvatajući šta se dogada, još uvek bunovan, ispušta kratki, grleni krik.

Uz zvečkanje praporaca, saonice kreću.

Majka, njeno lutkasto telo, ostaje u kućici, nasadeno na jednoj nozi. Očevim kratkim pantalonama širi se topli trag, puši se mlaka mokraća. Mrmr, škrugući Zubima, gnevno trga elegantne rukavice.

Saga o Momovima

5.

DOBROĆUDNI DIVOVI

Veče uoči polaska u Muzej, Momo je usnio dubokim snom. U snu ga okružuju Divovi. Divovi su dobrocudni, nude mu polkline i obećavaju usluge. Pod uslovom da im otkrije kuda putuje.

Momo ih pažljivo sluša. Hteo bi da udovolji radoznalosti ali ga od njihovih grubih, ozlijedujućih prošaranih lica podilaze mrvati jeze. Lepak usana u grču steže sve jače. Sve jače steže i stisnuta pest grla, u stisnutoj pesti noći.

Momo se meškolji, košmarno premeće po postelji.

Napolju, pod slapovim meke mesečine, šušti zavesa pahulja. Tišinu polarne noći paraju krici surog vetrar. Suri veter stene u naborima premreženog neba.

Znojna pidžama srasta za uzbibano kožu, za pihtijastu drhtavicu tela. Kaneći se da ustanove, Momo oko sebe zgranutno opaža kolonade nogu. Rukama i laktovima uokviren, zabacuje pećurku glave. Na zamčenom obzoru naziru se vragolasti pogledi podbočenih prilika.

Momo bi da dipi na noge, da bosonog istrči na sneg.

Pretražuje ladice, pakuje najpotrebnije stvari.

Unezvereno se osvrće za sobom, trči izgubljenom medu tragovima mamutskih stopala. Izbezumljeno luta duž pobranih strana sveta. Instinktom proganjene zveri, trza se a svaki šum. Na šum misli ponajpre.

Nepomični Divovi, probudenog instinkta lovaca i goniča, sporazumevaju se pogledima, recimo monumentalne čutnje. Tek ponekim osmehom, dozivaju se kroz vekove.

Momo odnekud zna — ne zna otkuda zna, pre sluti nego što zna — da mu od grmljavine njihovog glasa mogu popucati bubne opne. I kad igle kompasa, u trenutnom raspadanju, mišije cijeknu — naslučuje svoj konačni log. Presvlačeći znojnju pidžamu, pokušava da utuši sveću privida. Oblaci svečanu noćnu košulju i pada u spasonosni san.

6.

BELE LJUBIČICE

Tada sam — Didi se bojažljivo oglasi za dočućkom — iz nerazaznanog pravca, čuo čudno bučanje. Ličilo je na grmljavini i grohotni smeh istovremeno. Imao sam utisak da mi pučaju bubre opne. Pogledao sam pred se. Na samom obzoru, sine moj, trčao si mučno dolazeći do daha. Trčao si dolinama koje su ličile na divovska stopala:

— Juniore! Juniore!

Prestravljeni sam vikao.

Trljač krmeljuv luč kapaka.

Skočio iz kreveta, skokom oparenog.

Od bola, izgubivši kontrolu nad sobom, počeo sam da hvatam muve. Rojile su se kao palulje.

Duž nogavica pantalonica, slivala se mokraća.

Promolio si glavu, u tom trenutku, ispod pokrivača i meni je lagnulo.

ROMAN POLJA

Dok su se Didi jeve reči još kotrljale u ustima i vazduhu, Bibi poče da vezuje čvor na omči svog ogorčenja:

— Ta tvoja stara navika da dramatizuješ! Šta govorim?! Da dramatizuješ? Da paničiš!

Didi sruženo slegnu ramenima:

— Da paničim?

Bibi se ne obazire na pitanje:

— Kasnije će ispričati nešto vrlo sмеšno. Najpre da čujerio gospodina patetičara.

Kao da mu omča Bibinog ogorčenja ne visi o vratu, Didi mirno nastavi:

— Potom sam izašao. Siroti vetrar se koprao u mrežama neba. Saonice, spremne za sutrašnji put, jedva primetno su utonule u skorele ostatke snega. Lagano su se trzale sapi i vasa. Kroz vejavu zavesu pahulja, čkiljila je polarna svetlost.

Ali Bibi ne podnosi Didijevu usporenost. Njen ton je hladan i zvančan:

— Gospodine liričaru, čemu služe ti boleći vi opisi? Imate li nešto odredenije da kažete? Možda da iznesete neku činjenicu? Ili da je ispričam, zapravo, šta se dogodilo? Šta kažete?

Niko ne odgovori.

Bibi se stušti u kuhinju i poče da premešta posude po sudoperi.

Omča ogorčenja, povučena rukom zvaničnosti, trenutno povlačena rukom bučnog protesta iz kuhinje, poče da steže Didijev vrat.

Momo pokusava da spreči dalje povlačenje omče:

— Nije trebalo da strahuješ, dragi oče. Ništa mi se nije moglo dogoditi. Znaš da se ne odvajam od Ogledalca.

Momo, ipak, ne uspeva da sakrije nemir koji ga, odjednom, obuzima. Bibi se vrpči po kuhinji kao da nešto izbegava, kao da nešto skriva.

Didi ih strpljivo posmatra, čuti posvećen unutrašnjoj misli. Sve dok svadljive reči ne po hrle na miroljubivo čutanje.

— Izašavši, ponovo sam osetio onu blagost ničim nepomučenog mira, dobrotu neuznemirene duše. Sagao sam se i počeo da berem bele ljubičice. Tek što su propupele pod kopnivim snegom. Baš onakve kakve su potrebne. Nekoliko katica bilo bi dovoljno. Hteo sam da ih posvetim tim mirom i dobrotom. Sami zname da su takvi trenuci retki. Mislio sam, nekoliko katica bilo bi dovoljno za kupku. Momou pred put. Tlo je, u tom času, zadrhtalo. Podzemne vode su se leškale. Kažem, sve je bilo kao i pre, kao da se ništa nije dogodilo.

Momo pokušava da pridobjije svadljive reči:

— Pa ništa se i nije dogodilo. Evo, poče da pipa po džepovima, da pitamo Ogledalce? Ne ma razloga za zabrinutost.

I baš kad se maši za džep, Bibi se sjuri iz kuhinje i uhvati ga za ruku:

— Sve će da objasnim.

7.

ZAKON SPOJENIH SUDOVA

Doručak je pri kraju. Bibi, raspremajući sto, traži najprikladniji način da saopšti ono što je naumila.

Vazduh je juv i sabijen do praska.

Zbijeni u nepravilne kolone, kihinjski mirisi se lepezasto šire trpezarijom.

Učareni u svoje misli, Momo i Didi pomreno sede. Zarobljeni opnastim košuljcima, lakšim od čaura svilenih buba, njišu se bešumnim trzajima.

Iza njihovih leda, vodi se borba za život i smrt, traže dvobojo Strpljenja i Nestrpljenja. Uprsta se zvezla mačeva.

Bibi, preuzimajući ulogu sekundanta i sudiće dvojboja, progovori bez uvida.

— Noćas su nas posetili ti, vaši, Divovi. Možda ćete se podsmevati ali učitivo su se rasipitali o vama. Rekla sam da spavate. Želeli su da znaju zašto spavate. Logično, odgovorila sam bez zajedljivosti, zato što su umorni. Odmereno uporni, tražili su da objasnim razloge vašeg umora. Umor je, poslušala sam, posledica zatrovanja mišića mlečnom kiselinom.

— Ne, ne to — prekinuli su me — nismo to tražili.

— Pa kog davola ste — zagrcnula sam se — tražili?

— Nećete se ljutiti — dobroćudno su se nasmijali — ako pitamo zbog čega ste se zagrcnuli?

Ne samo da sam se zagrcnula, nego sam se još sapela i pala.

— Eto šta ste uradili — ljutila sam se — zbg Vas moram opet iz početka.

Nisu komentarisali. Samo su se kratko, šapatom, posavetovali. Da ne bi primetili moju radoznalost, pretvarala sam se da i dalje igram školice. Pominjali su neku knjigu. Bili ili Knjigu čuda, nisam baš najsigurnija. Da li vam to nešto govori?

Momo se, već vidno uz nemiren, počeša iza uva.

Didi zagnjuri glavu u šolju i naprasno poče da srće kafu.

U dvoboju, Nestrpljenje postupno preuzima inicijativu.

Omča se, oko Didijevog vrata, snažno zateže.

— Dobro — gledali su srdačna lica — zar niste rekli da Vaš Junior putuje? Samo ste zaboravili da kažete — kuda.

— Kako sam zaboravila — čudila sam se.

— Ama jeste — odvračali su ljubazno — da se kladimo da jeste?

— Ama nisam — uzvraćala sam još ljubaznije — najobzibiljnije nisam. Vama možda nije poznato koliko prezirem opklade, bilo šta što se zasniva na nečijem znanju ili neznanju? Ali bi bacanje kockice, to je već bolje, mnogo bolje. Glas sudsine je glas Totoa.

— E pa gospodo, nismo deca, nećemo da se igramo.

— Ili kockice ili ništa. Neka one odluče. Oštrica mača prvi put ozbiljno zapara telo Strpljenja.

Momo, ne mogavši da istrpi gamizanje mrava jeze po svili kože, ustade i krenu ka zidnom satu.

Didi, omče sljubljene s vratom, trepnu kao lutani.

— Pogadajte da sam izgubila. Sudbina ju čudljiva, voli da se igra. Važi, rekla sam dostačno, nema smisla da izvrđavam. Vidite, smogla sam svu bezbrižnost, Momo ide u Muzej.

Samo su se zgledali. Opet sa šapatom posavetovali, o nečemu odlučivali. Ubrzo izašli. Pošla sam da vas probudit ali sam, udubljena u školice, na sve zaboravila.

Vratili su se brže nego što su izašli.

Hteli su nešto da provere. Nisam mogla da ne prihvatom. Bilo je nećeg neodoljivog u njihovoj učitrosti. Raspremali su čudne aparate.

— Ništa Vi — iskreno su podsticali moju bezbrižnost — ne brinite. Sve je u najboljem redusu.

Bili su tako dobri i pažljivi.

Osluškivali su vaše snove. Uzimali otiske telesnih mirisa, uzorke duhovnih isparjenja, fotografski zvučne senke mišljenja.

— Nema više smisla da smetamo — brižno su klimali glavama na polasku — samo Vi na stavite da igrate školice.

— Znala sam — nisam želeta da ostanem dužna — da ste pristojan svet. Baš mi se dopadate. Sačuvaču Vas u najlepšoj uspomeni.

— I mi Vas — prostodušno su se klanjali — i mi Vas. Ne zaboravite da Vašim dečacima predate listice.

Bibi izvadi, iz džepa kućne haljine, dva omanjaka papira i položi ih na sto:

— Dali su mi, zname, neke listice na dolasku.

Pod košuljom, Strpljenja, zaslepljenog sevom mača, razli se još jedan krvni podliv.

Didi se, vrata zguljenog rendima omče, opeče kačom.

Momo se, ne trepnuvši, premesti s noge na nogu. Mravlje kolonije na kratko zaustavise svoje seobe. Knedla zabrinutosti mu zastade u grlu:

— Kakve listice?

Bibi pokuša da izrazom lica sakrije iznenadnu rumen obrazu:

— Šta se pravite blesavi? Eto, te što su pred vama.

Momo i Didi se još uvek pretvaraju da ih ne gledaju. Virkaju krajicima očiju.

Didi, konačno, nakašljavajući se prekide nepravljatno virkanje:

— I šta je bilo posle?

Bibi povisi glas:

— Pa šta bi moglo da bude? Dok sam ih isprala, probudeni Momo je skinuo znojno pidžamu i, obukavši čistu, ponovo legao. Vraćajući se iz kupatila, zavirivao si u njegovu sobu. Gle, Juniore, mrmrlja si hvatajući muve, počeo

je ponovo da pada sneg. Nogavica pidžame bila je vlažna, kao kad se upiškiš. E da, da ne zaboravim, Divovi su na polasku uzeli Ogledalce.

Didi, zaklativši se na zategnutoj omči, videni uzdignut nad podom, otire čelo orošeno grašcima znoja.

Površinom Momoovog tela, u vandalskom naletu, počeše da vršljaju kolonije mrava jeze.

Strpljenje se, ni ne osetivši munjevit ujed smrtnog uboda, sruči na tlo.

Didi i Momo istovremeno fijuknuše bičevima zaprepašćenja:

— A ti? Šta si ti učinila?

Bibi se izvi pod fijukom bičeva.

— Ja? Šta sam ja učinila? Kakvo je to pitanje? Nastavila sam, naravno, da igram školice. 8.

MOMO, BABICA BROKATNIH JUTARA

O turovni druzi!

Licem okrenut licu čiklavje svetlosti jutra, tek porodene iz materice polarne noći, Momoova ruka bešumno klizi po staklu hartije.

Sa kim to druguje Momo?

O, turovni druzi i sabračo, zapisuje, čujete li epske gavrane nad našim glavama? Gnezdi li se njihov poj u vašim, kao u mojim ušima? Koliko ćemo još jutara poroditi iz materice noći, uz palacanje ježičaka vatre, ni za pedalj se ne približivši cilju?

Momo, babica brokatnih jutara, umornih kao vreme potrošeno od polaska, izgubljen u snežnom zagrljaju polarnih prostranstava, druguje sa Brigom i Usamljeniču. I porez iznenadnim otopljavanjem ublažene studeni, počinje da se gubi u njihovom snažnom zagrljaju. Ponekad, dok preslaže skromni prtljac, nalazi glasački listići. S posvetom. U spomen na lepe dane — Divovi.

Pažljivo ih pregleda. Svaki put se ponovo iznenadi kada, uz svoje, otkrije dobro poznato, Totoovo ime. Ali ovog krmeljivog jutra nema vremena da razmišlja o glasanju za Gran pri popularnosti. Gavranov poj upornji je od iznenadenja. Gnezdi se u ušima, u kosi, u tamnim dubinama unutrašnjosti.

Momova ruka, vodena upornim uputstvima Brige i Usamljenosti, bešumno lazi stakloni hartije.

Gavranov, brokat jutra

Jednog jutra, kad se mrtv podbudi, u teškom brokatu lakog

sna, u sred stelje postelje, na gozbi

gde vašima vaši su vaši

gde vašima vaši su vaši

Kad se umoran, umoren probudit

pod teškim brokatom lakog

neba, dok gavranov poj u ušima

gnezdi se, dok iz stisnute pesti

noći, iz stisnute pesti

grla

izleću stvari sapete

u pretesne reči

Kad se umoran, umoren probudit

pod teškim brokatom smrzlih

tela reči, izbegavajući

u čaurama osame, zavereničke stupice

jezika, reči i stvari,

reči i stvari. Mislima u crnim

redengotima odevanim, kräcem

u susret

čiklavih akvarela dana.

9.

U POTRAZI ZA BEZVAZDUŠNIM PROSTOROM

M rrm preteće podiže obrve.

— Dakle, gospodo Divovi? To je sve

što ste uspeli da dozname?

Divovi, snuždeni u uglu, ni živi se ne čine, jedva se čine živi. Snuždeni kepeci. Udišu vazduh kepecastim zalogajima, plitko i površno.

Vazduh je, razumljivo, time zadovoljan. Što manje parazitiranja na njegovoj grbači, utoliko bolje. Ionako odavno planira da organizuje pobunu, štrajk u najmanju ruku. Da stavi tampon u usta i nos disajne eksploatacije. Ili da zauvek ode, kao i svi pesnici, u dobrovoljno izgnanstvo. Tamo daleko, negde iza sedam mora i sedam gora gde, kažu, postoji nekakav bezvazdušni prostor.

□ □ □

(NASTAVIĆE SE)